

Yttrande från Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om Meddelande från kommissionen till Europaparlamentet, rådet, Europeiska ekonomiska och sociala kommittén, Regionkommittén och Europeiska investeringsbanken – Tredje rapporten om tillståndet i energiunionen

[COM(2017) 688 final]

(2018/C 262/15)

Föredragande: **Toni VIDAN**

Medföredragande: **Christophe QUAREZ**

Remiss	Europeiska kommissionen, 18.1.2018
Rättslig grund	Artikel 304 i fördraget om Europeiska unionens funktions-sätt
Ansvarig facksektion	Transporter, energi, infrastruktur och informationssamhäl- let
Antagande av facksektionen	5.4.2018
Antagande vid plenarsessionen	19.4.2018
Plenarsession nr	534
Resultat av omröstningen	159/5/5
(för/emot/nedlagda röster)	

1. Slutsatser och rekommendationer

1.1 Europeiska ekonomiska och sociala kommittén (EESK) välkomnar den tredje rapporten om tillståndet i energiunionen, stöder målen i energiunionsprojektet och välkomnar betoningen på att engagera och mobilisera det europeiska samhället så att det till fullo kan dra nytta av energiunionen. Kommittén upprepar sina förslag om en ändamålsenlig energidialog med det organiserade civila samhället på europeisk, nationell, regional och lokal nivå.

1.2 Kommittén har alltid ansett att tanken bakom energiunionen är mycket viktig för Europeiska unionens framgång. EESK instämmer i kommissionens påpekande att energiunionen handlar om mer än bara energi och klimat. EESK anser att energiomställningen är ett tillfälle att öka demokratin, sammanhållningen, konkurrenskraften och rättvisan inom EU. Det gemensamma arbetet med att uppnå en energiunion måste stärka den miljömässiga, politiska, ekonomiska och sociala hållbarheten i EU, i enlighet med EU:s grundläggande värderingar.

1.3 EESK välkomnar paketet om ren energi som ett steg i rätt riktning, men beklagar att man i den tredje rapporten om tillståndet i energiunionen inte erkänner att paketets befintliga mål är otillräckliga. Kommittén stöder Europaparlamentets initiativ för att stärka den rättsliga ramen och ser med oro på rådets försök att urholka de framtida bestämmelserna. EESK uppmanar EU att intensifiera sina insatser för att föra Europa och världen närmare det mål om koldioxidneutralitet som fastställs i Parisavtalet och som samtliga medlemsstater har förbundit sig till.

1.4 EESK beklagar att den tredje rapporten om tillståndet i energiunionen inte innehåller fler detaljer om energiunionens långsiktiga perspektiv och uppmanar kommissionen att till fullo integrera perspektivet fram till 2050 i energiunionen och lägga fram ett förslag om en uppdatering av färdplanen för 2050 i enlighet med Parisavtalet. Detta skulle ligga i linje med Europaparlamentets resolution om att senast 2018 utarbeta en EU-strategi för nollutsläpp till mitten av århundradet (2017/2620(RSP)).

1.5 EESK skulle i detta sammanhang vilja betona den centrala betydelsen av styrningen av energiunionen. Som tidigare angetts i kommitténs yttrande om "Styrningen av energiunionen"⁽¹⁾ är det mycket viktigt att se till att styrningen uppmuntrar beslutsfattare på alla nivåer att utarbeta långsiktiga planer för perioden efter 2030, att beakta intressen och åsikter från alla berörda parter i samhället, i synnerhet utsatta grupper, att säkerställa en anpassning till nya regler och ny teknisk utveckling, samt att låta allmänheten utkräva ansvar från beslutsfattarna.

1.6 EESK noterar att energiomställningen redan har inletts i Europa: effektiv teknik och allmänhetens önskemål om ren energi gör att energikonsumtionen minskar medan produktionen av förnybar energi ökar. I vissa avseenden förefaller dock den tredje rapporten om tillståndet i energiunionen alltför optimistisk i bedömningen av de framsteg som gjorts. EESK välkomnar slutsatserna i den tredje rapporten om tillståndet i energiunionen i fråga om 2018 års Talanoa-dialog om klimatet och betonar behovet av att göra mer i fråga om innovation, investeringar, globalt samarbete och handel för att uppnå den världsledande position som vi strävar efter.

1.7 EESK beklagar att den tredje rapporten om tillståndet i energiunionen främst är inriktad på tekniska infrastrukturförhinder. I framtiden bör man ägna större uppmärksamhet åt andra marknadsmässiga och institutionella hinder som gör det svårt för allmänhet, konsumenter, lokalsamhällen och små och medelstora företag att delta i och dra nytta av omställningen till ren energi och EU:s stödmekanismer med koppling till denna. Exempel på hinder som inte beaktas är skillnader i kapitalkostnader för investeringar i förnybar energi inom EU, bristfällig tillämpning av rättsstatsprincipen, korruption, otillräcklig administrativ kapacitet, svårigheter att få tillgång till nätet och avsaknad av digitalisering och demokratisering i energisystemet.

1.8 EESK välkomnar det faktum att de sjunkande priserna för förnybar teknik och annan ren energiteknik tas upp i den tredje rapporten om tillståndet i energiunionen. Kommittén uppmanar kommissionen att integrera dessa framsteg i sin politik och sina investeringsinstrument för framtiden och se till att samhällsperspektivet står i centrum för den uppdaterade färdplanen för 2050.

2. Bakgrund och överväganden om EESK:s tidigare rekommendationer

2.1 Det finns ett starkt och växande stöd bland EU:s allmänhet för målen i energiunionen och för en ambitiösare klimat- och energipolitik. Den senaste undersökningen om klimatförändringar från Eurobarometer⁽²⁾, som gjordes i mars 2017, visade att 74 % av de svarande ansåg att klimatförändringarna är ett mycket allvarligt problem, 79 % ansåg att kampen mot klimatförändringarna och en effektivare energianvändning kan främja EU:s ekonomi och sysselsättning, 77 % ansåg att främjande av EU:s sakkunskap om ny ren teknik i tredjeländer kan ge EU ekonomiska fördelar, och 65 % höll med om att minskad bränsleimport från tredjeländer kan ge EU ekonomiska fördelar. En bred majoritet av de svarande höll även med om att mer offentligt ekonomiskt stöd bör avsättas för omställningen till ren energi, även om detta innebär minskade subventioner av fossila bränslen (79 %) och att minskade importen av fossila bränslen kan öka tryggheten i EU:s energiförsörjning (64 %).

2.2 Det finns även ett växande stöd för målen i energiunionen inom Europas näringsliv, såväl utanför som inom energisektorn. Ett bra exempel på detta stöd är den europeiska elindustrins sammanslutning Eurelectrics nya vision⁽³⁾. Eurelectric meddelar att de mot bakgrund av Parisavtalet och det akuta behovet av att hantera klimatförändringarna, luftföroreningarna och utarmningen av naturresurserna åtar sig att investera i lösningar som gör det möjligt att producera och överföra ren energi, minska utsläppen och aktivt söka efter lösningar för att uppnå koldioxidneutralitet i god tid före mitten av århundradet, att främja den välbehövliga övergången från en resursbaserad till en teknikbaserad europeisk ekonomi, att möjliggöra social och miljömässig hållbarhet och integrera hållbarhet i alla delar av våra värdekedjor samt vidta åtgärder för att stödja omvandlingen av befintliga tillgångar till ett koldioxidneutralt samhälle.

⁽¹⁾ EUT C 246, 28.7.2017, s. 34.

⁽²⁾ https://ec.europa.eu/clima/news/eu-citizens-increasingly-concerned-about-climate-change-and-see-economic-benefits-taking-action_sv

⁽³⁾ <https://cdn.eurelectric.org/media/2189/vision-of-the-european-electricity-industry-02-08-2018-h-864A4394.pdf>

2.3 Det finns ett växande antal expertutlåtanden och vetenskapliga rön som bekräftar att EU:s kraft- och energisektor kan dra stor nytta av snabbt fallande priser på teknik för solcellsenergi, vindkraft och systembalansering. Enligt en nyligen offentliggjord rapport ⁽⁴⁾ från Internationella byrån för förnybar energi (Irena) kan EU öka andelen förnybar energi i sin energimix till 34 % fram till 2030, vilket är en dubbelt så stor andel som 2016, med en positiv ekonomisk nettoeffekt. Ökningen skulle enligt rapporten resultera i besparingar på mellan 44 och 113 miljarder euro per år fram till 2030, om man tar med besparingar med koppling till kostnaden för energi och uteblivna kostnader för miljö och hälso- och sjukvård i beräkningen. Enligt annan ny forskning ⁽⁵⁾ som offentliggjorts av Energy Union Choices innehåller det mest kostnadseffektiva scenariot för EU:s elmix en mycket högre andel förnybar energi för el än den andel som Europeiska kommissionen anger på 61 respektive 49 % för 2030. Enligt detta scenario skulle EU undvika ytterligare koldioxidutsläpp på 265Mt och 600 miljoner euro i energisystemkostnader per år fram till 2030 och det skulle skapa 90 000 fler arbetstillfällen (netto).

2.4 Viktiga initiativ har lagts fram, bland annat Maltaförklaringen från maj 2017 (för att påskynda omställningen till ren energi på öar, inbegripet EU:s yttersta randområden), forumet för industriell konkurrenskraft inom ren energi, meddelandet om en industripolitik för Europa och insatserna för att inrätta en "EU-batterialliance". Alla dessa initiativ är viktiga för att driva fram en integrerad industripolitik som kan stödja energiomställningen och samtidigt främja skapandet av arbetstillfällen av hög kvalitet, och bör ses som en möjlighet för industrin att ge prov på Europas kapacitet att ta fram lösningar som svarar på dagens utmaningar.

2.5 EESK har upprepade gånger påpekat att energunionen måste tillhandahålla en stabil och gynnsam miljö för europeiska företag, i syfte att göra det möjligt för dem och uppmuntra dem till att investera och anställa, och att särskild uppmärksamhet bör ägnas små och medelstora företags potential. För detta krävs att man gemensamt inrättar ett solitt styrsystem för energunionen, vilket endast kan uppnås efter långtgående förändringar av den förordning om styrningen av energunionen som kommissionen föreslår.

2.6 EESK har alltid varit av den åsikten att tillgången på och den fysiska tillgängligheten till energi till ett överkomligt pris är avgörande faktorer för att undvika energifattigdom, ett problem som gör det svårare för människor att övergå till koldioxidsnåla lösningar. Kommittén välkomnar därför inrättandet av observationsgruppen för energifattigdom, vilket är ett första steg mot utarbetandet av mer långtgående åtgärder på EU-nivå som syftar till att utrota energifattigdomen i Europa.

2.7 EESK har rekommenderat att den sociala dimensionen inkluderas i utvärderingskriterierna i nästa rapport om tillståndet i energunionen. Kommittén välkomnar därför varmt de sociala initiativ som kommissionen har tagit, bland annat de som har koppling till regioner med hög koldioxidintensitet och till energifattigdom, samt inrättandet av en särskild underavdelning i rapporten om tillståndet i energunionen som ägnas åt energunionens sociala dimension. Ett sådant utmärkt första steg bör stödjas ytterligare i framtiden, t.ex. genom att man gemensamt utarbetar en "social pakt för en medborgardriven energiomställning".

2.8 EESK noterar att de investeringsbelopp som krävs för energiomställningen inte nödvändigtvis skiljer sig så mycket från de investeringsbelopp som krävs för att upprätthålla det nuvarande energisystemet som främst grundar sig på importerade fossila bränslen. Omställningen kräver dock helt andra typer av investeringar, bland annat investeringar som syftar till en utfasning av fossila bränslen och till digitalisering, demokratisering och decentralisering. Den största utmaningen är att omfördela kapital från koldioxidintensiva till koldioxidsnåla tillgångar och infrastrukturer. En sådan omfördelning bör ske med en ändamålsenlig användning av EU:s och medlemsstaternas offentliga medel, till exempel genom att fasa ut subventioner till fossila bränslen, inbegripet offentliga EU-medel till stöd för gasledningar, utan att detta får negativa effekter för industrins konkurrenskraft och sysselsättningen och utan att det snedvrider den inre marknaden.

2.9 För att hjälpa privata investerare att genomföra denna omfördelning av kapital bör de offentliga myndigheterna säkerställa ändamålsenliga och förutsägbara koldioxidpriser för all ekonomisk verksamhet. Till exempel skulle man kunna införa ett lägstapris för koldioxid inom utsläppshandelssystemet i kombination med en harmonisering av energiskatterna. Detta skulle kräva att man effektiviserar EU:s politiska instrument och undviker att instrumenten överlappar varandra och

⁽⁴⁾ <http://irena.org/newsroom/pressreleases/2018/Feb/EU-Doubling-Renewables-by-2030-Positive-for-Economy>

⁽⁵⁾ <http://www.energyunionchoices.eu/cleanersmartercheaper/>

ger motstridiga signaler till investerarna. EESK har även uppmanat kommissionen att aktivt sträva efter ett globalt system för koldioxidprissättning, som skulle skapa rättvisa konkurrensvillkor för europeiska företag på exportmarknaderna och för importerade varor.

3. Kommentarer om tredje rapporten om tillståndet i energiunionen och uppföljningsåtgärder

3.1 Skapa starka och demokratiska styresformer för Europas energiomställning

3.1.1 EESK anser att EU och de flesta av medlemsstaterna ytterligare måste demokratisera beslutsfattandet inom energipolitiken, till exempel genom att främja en ändamålsenlig användning av verktyg såsom reflekterande opinionsundersökningar och europeiska medborgarinitiativ och genom att systematiskt se till att involvera det organiserade civila samhället, och tillhandahålla de resurser som krävs för deras deltagande i utarbetandet och genomförandet av de nationella energi- och klimatplanerna.

3.1.2 Ett starkt och demokratiskt styre av energiunionen kräver att man inrättar en europeisk informationstjänst för energi inom ramen för Europeiska miljöbyrån som skulle kunna säkerställa kvaliteten på de uppgifter som medlemsstaterna lämnar in, inrätta en gemensam kontaktpunkt för alla uppgifter som behövs för att bedöma de framsteg som görs inom energiunionen, tillsammans med berörda parter utveckla förutsättningar för olika scenarier, tillhandahålla modeller för öppna källor som gör det möjligt att testa olika förutsättningar och kontrollera konsekvensen mellan olika prognoser. Dess arbete bör vara fritt tillgängligt för alla beslutsfattare och företag och för allmänheten.

3.1.3 För att erbjuda en stabil och gynnsam företagsmiljö för europeiska företag, särskilt små och medelstora företag, bör EU och medlemsstaterna ta fram långsiktiga energiplaner i syfte att uppnå det mål om koldioxidneutralitet som de förbundit sig till i Parisavtalet. Sådana planer bör utarbetas på ett så inkluderande sätt som möjligt och bidra till de långsiktiga planerna för 2030 som anges i förordningen om styrningen av energiunionen. Sektorsrelaterade och regionala strategier för att minska koldioxidutsläppen bör också utarbetas för att identifiera företagens möjligheter och lokala möjligheter samt för att förutse framtida vinster och förluster i fråga om sysselsättning, så att man kan säkerställa en smidig omställning.

3.1.4 EESK välkomnar de initiativ som syftar till att bistå koldioxidintensiva regioner i deras energiomställning. Kommittén uppmanar kommissionen att fortsätta att stödja regionala strategier för energiomställningen. I detta avseende bör kommissionen engagera alla berörda medlemsstater och regioner i att tillsammans kartlägga varje regions styrkor och svagheter i förhållande till energiomställningen. Kartläggningen bör bidra till industristrategierna och till arbetet med att förutse sannolika resultat i fråga om skapande, förlust eller omvandling av arbetstillfällen till följd av omställningen.

3.1.5 EESK uppmanar även kommissionen att fortsätta att utveckla indikatorer för att övervaka konsekvenserna av energiomställningen för energirelaterade industrier och deras utveckling, förbättra de sociala indikatorerna, inbegripet i fråga om exaktare uppgiftsinsamling och nya allmänna indikatorer som är relevanta både för allmänheten och det civila samhället, i enlighet med EESK:s yttranden i dessa frågor⁽⁶⁾.

3.2 Gemensamt utarbeta en social pakt för en medborgardriven energiomställning

3.2.1 EESK anser att Europa behöver en "social pakt för en medborgardriven energiomställning", som stöds av EU, medlemsstaterna, regionerna, kommunerna, arbetsmarknadens parter och det organiserade civila samhället, för att se till att ingen hamnar på efterkälken vid omställningen. Den bör bli en sjätte dimension i energiunionen och omfatta alla sociala aspekter, bland annat skapande av arbetstillfällen av hög kvalitet, yrkesutbildning, utbildning för konsumenter, socialt skydd, särskilda planer för övergångsregioner där arbetstillfällen går förlorade, hälso- och sjukvård och energifattigdom.

3.2.2 EESK anser att energiunionen kräver en europeisk fond för anpassning till energiomställningen för att hjälpa arbetstagare som riskerar att förlora sina arbeten till följd av energiomställningen. Detta skulle ge en signal om att Europa vill se till att ingen lämnas på efterkälken vid energiomställningen.

⁽⁶⁾ EUT C 264, 20.7.2016, s. 117, EUT C 288, 31.8.2017, s. 100.

3.2.3 EESK ser energiomställningen som en möjlighet att utrota energifattigdomen i Europa och att förbättra livskvaliteten och den sociala integrationen samt att skapa arbetstillfällen. Med utgångspunkt i de resultat som uppnåtts av den europeiska observationsgruppen bör en handlingsplan för att utrota energifattigdom utarbetas i samarbete med berörda parter, bland annat konsumentorganisationer, för att se till att offentliga åtgärder alltmer riktas in på energifattigdomens bakomliggande orsaker. Mot bakgrund av att kommittén i sitt yttrande om "Paketet om ren energi för alla"⁽⁷⁾ drog slutsatsen att energifattigdom handlar om investeringar och att i synnerhet utsatta hushåll stöter på problem med att få tillgång till finansiering, betonar EESK behovet av att gradvis gå från korrigerande åtgärder till förebyggande åtgärder, såsom renovering av gamla byggnader för att omvandla dem till nollenergibyggnader. I detta hänseende kan sociala avgifter endast vara tillfälliga lättnader som gradvis bör ersättas av mekanismer, till exempel energicheckar eller subventioner av större eftermodifieringar av byggnader och inköp av elbilar.

3.2.4 För att säkerställa en medborgardriven energiomställning och se till att skapa största möjliga sociala och ekonomiska nytta för samhället i stort är det mycket viktigt att erkänna och främja en känsla av egenansvar bland medborgarna och i samhället i fråga om förnybara energikällor. Alla stödmekanismer och energimarknadsreformer bör ge lokalsamhällena en möjlighet till aktivt deltagande i energiproduktionen och rättvis tillgång till energimarknaden. Medlemsstater som saknar tillräcklig institutionell kapacitet för att säkerställa allmänhetens aktiva deltagande i energiomställningen, i synnerhet institutionell kapacitet att tillhandahålla stöd och kommunalt förvaltade projekt för att få tillgång till EU:s finansieringsmekanismer, bör stödjas aktivt.

3.2.5 EESK anser att kommissionen bör inrätta ett "grönt Erasmus Pro-program", som bygger på dess pilotprojekt Erasmus Pro, såväl som andra program som kan locka fler unga till den växande energiomställningssektorn genom att förbättra bilden av och villkoren för dessa arbetstillfällen.

3.2.6 EESK välkomnar kommissionens avsikt att halvera antalet förtida dödsfall till följd av luftföroreningar senast 2030 (2015 var antalet förtida dödsfall i Europa 400 000). Kommittén anser att EU och samtliga medlemsstater bör göra kampen mot luftföroreningarna till en politisk prioritet på hög nivå. Lagstiftningsåtgärder som syftar till att minska luftförorenande utsläpp från fordon och kraftverk bör stärkas och åtgärder bör införas för att så småningom fasa ut användningen av fossila bränslen inom transportsektorn och elproduktionen.

3.2.7 EESK välkomnar förbättringarna i den tredje rapporten om tillståndet i energiunionen avseende information om användningen av EU:s investeringsinstrument och deras inverkan på allmänheten, samhället och de små och medelstora företagen, men konstaterar att man behöver förbättra möjligheterna för medborgarbaserade och lokalt baserade projekt att få tillgång till resurser (t.ex. stöd till finansieringsplattformar, särskilt i medlemsstater som saknar sådana enheter).

3.2.8 EESK vill lyfta fram slutsatserna och resultaten från studien om prosumenter som är bosatta i den europeiska energiunionen (Study on Residential Prosumers in the European Energy Union) som en del av den dokumentation som åtföljer den tredje rapporten om tillståndet i energiunionen, i synnerhet ett av resultaten, nämligen att det inte finns något harmoniserat regelverk för prosumenter som är bosatta i EU och att medlemsstaterna använder sig av olika strategier, samt rekommendationen att en gemensam, bred definition av prosumenter som är bosatta i EU skulle kunna driva på utvecklingen av en tydlig och kraftfull EU-politik med en rättslig ram som stöder konsumenternas egenproduktion.⁽⁸⁾

3.3 Transporter

3.3.1 Elektrifieringsaspekten i energiomställningen kräver ökad politisk och rättslig enhetlighet mellan olika segment av energisektorn som traditionellt varit separerade. Ökad samverkan mellan energi- och transportsektorn är redan ett faktum och EESK välkomnar insatser för att säkerställa enhetlighet mellan lagstiftningspaketen om ren energi för alla i EU (Clean Energy for all Europeans) och ren rörlighet (Clean Mobility).

⁽⁷⁾ EUT C 246, 28.7.2017, s. 64.

⁽⁸⁾ Studie JUST/2015/CONS/FW/COO6/0127

3.3.2 EESK noterar att den tredje rapporten om tillståndet i energiunionen inte tar upp den utfasning av fossila bränslen i samband med försäljning och/eller användning av personbilar som flera medlemsstater och städer, bland annat Nederländerna och Paris, nyligen har aviserat. Händelserna kring skandalen med utsläpp från fordon och konsekvenserna för klimatförändringarna, luftföroreningarna, hälsan och miljön visar på det akuta behovet att agera. EESK anser att EU bör tillhandahålla en samordnad ram för utfasning av diesel och bensin för personbilar i syfte att förebygga att icke samordnade och oförutsägbara beslut som fattas på nationell, regional och lokal nivå får en negativ inverkan på industrins konkurrenskraft och sysselsättning eller snedvrider den inre marknaden.

3.3.3 För att undvika att låginkomsttagare hamnar på efterkälken och fortsätter att använda förorenande fordon med en alltmer begränsad tillgång till många stadsområden bör EU-omfattande rättsliga och finansiella initiativ införas i syfte att göra det möjligt att till ett överkomligt pris anpassa eller omvandla framdrivningen i befintliga fordon från fossila bränslen till teknik med nollutsläpp. Sådana åtgärder skulle även minimera resursanvändningen och de sociala kostnaderna för en omställning från personbilar som drivs med fossila bränslen till elbilar och skulle kunna bidra till en omställning med större sammanhållning mellan regioner och medlemsstater med lägre respektive högre inkomstnivåer.

3.3.4 EESK välkomnar det faktum att den tredje rapporten om tillståndet i energiunionen tar upp batterier som en strategisk del av innovationsprioriteringarna och att denna teknik kommer att ingå som en del av "en viktig möjliggörande teknik för att nå målen i energiunionen". EESK stöder initiativen för att säkerställa "omfattande stöd till batterier och battericellsteknik" och för att se till att EU intar en ambitiös roll på den globala marknaden.

3.4 Infrastruktur och industriell utveckling inför energiomställningen

3.4.1 Energiomställningen har betydande konsekvenser för en rad industrier: i första hand för energiproducenterna eller själva energisektorn, i andra hand för industrier som använder energi som en produktionsfaktor, i synnerhet energiintensiva industrier, och i tredje hand för industrier som tillhandahåller teknik och lösningar för energi och klimat. Detta innebär både risker och fördelar för dessa företag och det är av avgörande betydelse att EU hjälper dem att tillvarata möjligheterna och tackla utmaningarna.

3.4.2 EESK noterar att man i den tredje rapporten om tillståndet i energiunionen inte beaktar Förenta staterna:s tillbakadragande från Parisavtalet som en historisk möjlighet för europeiska företag, innovatörer, arbetstagare och investerare att bli världsledande på de snabbt växande energimarknaderna. EU bör höja sina ambitioner på alla områden för ren energi, från energieffektivitet till e-rörlighet, i syfte att skapa en sund hemmamarknad för de europeiska företagen där innovativa produkter kan introduceras på ett säkert sätt samt en integrerad industristrategi med inriktning på att exportera rena energilösningar till resten av världen.

3.4.3 EESK upprepar sin uppmaning till kommissionen att göra en övergripande bedömning av de befintliga politiska instrumenten för låga koldioxidutsläpp för att se till att ändamålsenliga verktyg används för att uppnå målen på effektivast möjliga sätt på väl reglerade marknader. Man bör undvika att onödiga bördor och andra hinder, såsom komplexa fakturor, påverkar energianvändarna på grund av avsaknad av konkurrens och öppenhet på marknaden.

3.4.4 Den nya förteckningen över projekt av gemensamt intresse som berättigar till offentligt EU-stöd och som åtföljer den tredje rapporten om tillståndet i energiunionen visar på en nedgång i projekt som omfattar fossila bränslen till 53 projekt för gas, jämfört med 77 i den föregående förteckningen. Vissa bedömare hävdar dock att detta bara är ett resultat av att flera projekt har samlats i grupper eller kluster och att den nya förteckningen omfattar ca. 90 gasprojekt, vilket alltså innebär en ökning av gasprojekten. Med tanke på de betydande miljömässiga och ekonomiska riskerna för strandade tillgångar vid investering i infrastruktur för fossila bränslen bör dessa projekt och deras plats i förteckningen över projekt av gemensamt intresse omprövas så snart som möjligt.

3.5 Energitrygghet och den geopolitiska dimensionen i energiunionen

3.5.1 EESK förespråkar, i enlighet med sitt yttrande från förra året, att energitryggheten ska förbli ett centralt mål i energiunionen. En energieffektiv ekonomi och en hållbar och pålitlig lokal infrastruktur för produktion, överföring och lagring av energi, välfungerande energimarknader och handelsförbindelser som är fullt förenliga med EU-lagstiftningen är viktiga bidragande faktorer som måste säkras. Målet om energitrygghet måste definieras bättre, med siktet inställt på aspekter utöver energiimport och inhemsk produktion, bland annat på potentialen för ökad motståndskraft i hela energisystemet, social innovation, ändrade beteendemönster och it-säkerhet.

3.5.2 Kommittén välkomnar energiunionens externa dimension i enlighet med beskrivningen i den tredje rapporten om tillståndet i energiunionen och håller med om att "EU:s externa politik och utvecklingspolitik är viktiga för att stödja övergången till ren och koldioxidsnål energi i världen och för att stärka EU:s försörjningstrygghet och konkurrenskraft när det gäller energi". Tyvärr finns det allt fler tecken på att vissa stater och företag som är aktiva importörer av fossila bränslen till EU deltar i förfaranden som är olämpliga enligt etablerade affärsmetoder och ibland på ett aggressivt sätt försöker påverka medlemsstaternas och andra berörda parter energi- och klimatpolitik. För att säkerställa trovärdiga och demokratiska förutsättningar för politisk debatt om energiunionens genomförande krävs det att sådan verksamhet övervakas systematiskt och synliggörs för allmänheten samt att man reagerar aktivt på den.

3.5.3 Till följd av digitaliseringen av energisystemen måste en avancerad digital infrastruktur byggas upp, vilket gör åtgärder för ökad it-säkerhet till ett viktigt inslag i insatserna för att trygga energiförsörjningen. Mot bakgrund av samspelet mellan smarta elnät och elbilar kommer elinfrastrukturen också att bli ett centralt inslag i transportsystemet. I detta avseende kommer it-säkerheten för de sammankopplade sektorerna för energi och transport och deras digitala infrastrukturer att bli än viktigare.

3.5.4 För att den europeiska energiunionen ska bli framgångsrik krävs det en förmåga att se till att EU-lagstiftningen följs och att energiprojekt i Europa bedrivs inom ramen för EU:s marknadslagstiftning. Detta gäller särskilt investeringsprojekt som eventuellt, och enligt många tydligt, står i strid med målen för energiunionen. Detta väcker politiska och ekonomiska farhågor i ett antal medlemsstater, vilket i sin tur bidrar till att urholka tilliten i samhällena i dessa länder till de värden som ledde dem fram till EU-anslutningen. Dessutom använder politiker som är skeptiska till den europeiska integrationen ett misslyckande med att upprätthålla rättsstatsprincipen som ett exempel för att peka på nackdelarna med EU:s integration, vilket ytterligare skadar EU:s enhet och integritet. Därför rekommenderar kommittén starkt att ett projekt som Nord Stream 2 och andra strategiskt viktiga projekt ska utvecklas i enlighet med bestämmelserna för energiunionen.

4. Det civila samhällets deltagande och EESK:s bidrag

4.1 Kommittén är övertygad om att det är av avgörande betydelse att se till så att 2018 blir framgångsrikt som energiunionens "mobiliseringsår", inte bara av demokratiska skäl utan också för ändamålsenligheten i själva energiomställningen. Omställningen av Europas energisystem kommer att bli snabbare, billigare och mer demokratisk om den drivs på av personer som i allt högre grad är aktiva konsumenter, prosumenter, arbetstagare samt crowdsourcing- (crowdsourcers) och gräsrotsfinansieringsaktörer (crowdfunders) i energiomställningen. Medel för mikrokrediter, som t. ex. görs tillgängliga genom lokala lån, och investeringsfrämjande åtgärder är mycket viktiga för att främja demokratisering, ett brett socialt deltagande och social hållbarhet i energiomställningen. EU bör ta sikte på att gå från en situation där energipolitiken, även på nationell nivå, drivs på genom beslut av ett fåtal till en situation där den faktiskt drivs på med allas gemensamma krafter.

4.2 EESK välkomnar att man i den tredje rapporten om tillståndet i energiunionen efterlyser en mobilisering av hela samhället. Det är fortfarande oklart hur kommissionen kommer att se till att detta uppnås, eftersom det inte finns något konkret förslag på hur det ska gå till, och rapporten tar till och med upp mycket problematiska "pionjärexempel" inom omställningen till ren energi. EESK uppmanar kommissionen att i ökande utsträckning ta kontakt med beslutsfattare och berörda parter och särskilt med nationella och regionala ekonomiska och sociala råd och det organiserade civila samhället för att gemensamt tillhandahålla ren energi till alla européer.

4.3 EESK ser med oro på graden av allmänhetens och samhällets medverkan i lagstiftningsförslag efter det att den breda offentliga debatten tillkännagavs och genomfördes förra året. Kommittén föreslår att framtida rapporter om tillståndet i energiunionen ska spegla och tydligt redogöra för förbättringar av politik och praxis inom ramen för energiunionen som har antagits på grundval av offentlig debatt och allmänhetens deltagande.

4.4 I detta sammanhang stöder EESK det nyligen antagna betänkandet från Europaparlamentet där följande anges: "Medlemsstaterna bör inrätta en ständig plattform för energidialog på flera olika nivåer, som sammanför lokala myndigheter, civilsamhällesorganisationer, näringslivet, investerare och alla andra relevanta berörda parter för att dryfta de olika energi- och klimatpolitiska alternativen". Kommittén betonar återigen vikten av att fackföreningar, konsumentorganisationer och miljöorganisationer i det civila samhället deltar på sådana plattformar och av att se till att det finns tillräckliga resurser för ett meningsfullt deltagande.

4.5 EESK vill bidra aktivt till ytterligare utveckling av samverkan och samarbete mellan EU-institutionerna, det organiserade civila samhället och de lokala och regionala myndigheterna och deras institutioner när det gäller målen i energiunionen. De lokala och regionala myndigheterna är genom sin närhet till allmänheten och sin kunskap om de specifika lokala förhållandena nyckeln till att ändamålsenligt anpassa och genomföra energirelaterad politik. De utgör en mycket viktig beslutsfattande nivå inom sektorer såsom transport, stadsplanering, byggnader och välfärd, vilket gör att de har mycket stor betydelse vid samordnade åtgärder till stöd för energieffektivitet och förnybara energikällor.

4.6 EESK anser att samhällsvetenskap och humaniora har en avgörande roll när det gäller att förse såväl ekonomiska och politiska beslutsfattare som allmänheten med rätt verktyg för att förstå drivkrafterna bakom slutanvändarnas beslut i energifrågor, inbegripet små och medelstora företag och allmänheten. Energiunionen behöver därför ett uppdragsinriktat europeiskt forsknings- och innovationsprogram för perioden efter 2020 som till fullo integrerar samhällsvetenskap och humaniora, i enlighet med vad kommissionen föreslår i den oberoende rapporten från högnivågruppen om att maximera effekten av EU:s forsknings- och innovationsprogram (Lamyrapporten).

Bryssel den 19 april 2018.

Luca JAHIER
*Europeiska ekonomiska och sociala kommitténs
ordförande*
